

СИЛАБУС
 навчальної дисципліни
«РИЗИКОЛОГІЯ В ЕКОНОМІЦІ»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Код і найменування спеціальності	051 Економіка
Тип і назва освітньої програми	Освітньо-наукова програма Економіка
Курс, семестр	2 курс, 4 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 4 Загальна кількість годин – 120, із яких: <i>денна форма здобуття освіти:</i> лекцій – 16 год., практичних занять – 24 год. <i>заочна форма здобуття освіти:</i> лекцій – 8 год., практичних занять – 8 год. Форма семестрового контролю – залік
Мова(и) викладання	Державна
Навчально-науковий інститут кафедра	ННІ інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин
Контактні дані розробника(ів)	Викладач: Загребельна Ірина Леонідівна, к.е.н., доцент Контакти: ауд. 476 (навчальний корпус № 4) iruna.zagrebelsna@pdau.edu.ua сторінка викладача: https://www.pdau.edu.ua/people/zagrebelsna-iryna-leonidivna
МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ	
Статус навчальної дисципліни	Вибіркова фахова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Перелік дисциплін, які передують її вивченню: Методологія та інструментарій наукових досліджень в економіці, Наукові проекти в економіці.
Компетентності	<i>загальні:</i> ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. <i>спеціальні (фахові):</i> СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.
Результати навчання	РН05. Пропонувати нові рішення, розробляти та наукові проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі і фундаментальні та прикладні проблеми економічної науки з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів; забезпечувати комерціалізацію результатів наукових досліджень та дотримання прав інтелектуальної власності.
РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)	
Вивчення дисципліни забезпечує формування таких соціальних навичок: лідерство, вміння працювати в критичних умовах (стресостійкість, збагачення емоційного інтелекту), здатність логічно й системно мислити, креативність, ефективний обмін інформацією між людьми,	

об'єднаними спільними професійними інтересами (нетворкінг), правова, політична, екологічна грамотність (громадські соціальні навички), медіаграмотність тощо.	
МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
Формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних та практичних знань, вмінь і навичок щодо вимірювання та зниження ризику у різних галузях економічної діяльності, моделювання ризиків для різних видів економічної діяльності та методів управління ризиком.	
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
Тема 1. Питання етимології, онтології та гносеології ризику Тема 2. Системний аналіз ризику в економіці Тема 3. Методологічні засади та інструментарій кількісної оцінки ризику Тема 4. Експертні процедури та методи суб'єктивних оцінок у вимірюванні ризику Тема 5. Управління ризиком Тема 6. Теоретико-ігровий підхід до моделювання ризику Тема 7. Теорія портфеля: альтернативні підходи та показники ступеня ризику Тема 8. Ризикологія в прикладних проблемах економіки	
МЕТОДИ НАВЧАННЯ	
1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні методи: <i>лекція, розповідь-пояснення; бесіда;</i> наочні методи: <i>ілюстрування; демонстрування;</i> практичні методи: <i>робота з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анування, підготовка реферату/доповіді;</i> 2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності методи формування пізнавальних інтересів: <i>створення ситуації інтересу та новизни навчального матеріалу; метод використання життєвого досвіду; навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації.</i> 3. Інноваційні та інтерактивні методи навчання: інтерактивні методи: <i>дискусії, диспути, проектування професійних ситуацій, «Мозковий штурм».</i> комп'ютерні і мультимедійні методи: <i>використання мультимедійних презентацій; дистанційне навчання.</i> 4. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: методи усного контролю: <i>опитування, бесіда, доповідь;</i> методи письмового контролю: <i>самостійна робота, творче завдання, розв'язування тестів.</i> методи самоконтролю: <i>самостійний пошук помилок; самооцінювання; самоаналіз.</i>	
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання	Наведені у Додатку до силабусу
ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ	
- щодо термінів виконання та перескладання	Здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання LMS Moodle), до яких має бути виконано певне завдання. Виконання завдань з порушенням термінів без поважних причин оцінюється на нижчий на 25% бал. Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин з дозволу директорату.
- щодо академічної доброчесності	Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення

	на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Документи, що стосуються академічної доброчесності, представлені на вкладці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ Полтавського державного аграрного університету: https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist
- щодо відвідування занять	Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим
- щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти	На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті перед / під час опанування даної освітньої компоненти. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera, Edera тощо. Особливості неформального/інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproneformalnuosvitu.pdf
- щодо оскарження результатів оцінювання	Після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до декана факультету. Порядок оскарження результатів оцінювання здобувачів вищої освіти регламентується Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті. https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproocinyuvannya2023.pdf
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	
Основні	
1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с. 2. Бугріменко Р.М., Смірнова П.В. Ризикологія: навч. посіб. Харків: ТОВ «Видавництво «Форт», 2022. 148 с. 3. Васильєва Т.А., Кривич Я.М. Економічний ризик: методи оцінки та управління. під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с 4. Долінський Л. Фінансовий ризик-менеджмент : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2022. 132 с. 5. Економічні ризики: методи вимірювання та управління: Навчальний посібник / Скопенко Н.С., Федулова І.В., Мазник Л.В., Кириченко О.М., Удворгелі Л.І.; за заг. ред. Скопенко Н.С. Київ : НУХТ, 2021. 344 с. 6. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент : навч. посіб. / З. Д. Калініченко. Дніпро : ДДУВС, 2021. 224 с.	

7. Кігеь В.Р. Ризикологія: теоретичні основи та прикладні задачі, моделі і методи: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. К.: Міленіум, 2017. 230 с.
8. Кривда О. В. Економічні ризики та методи їх вимірювання: рекомендації до вивчення. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 85 с.
9. Стешенко О.Д. Ризикологія: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180 с.

Допоміжні

10. Балуєва О.В., Гончаров В.М., Ларіна Р.Р. Управління ризиками в логістиці. Навчальний посібник для ВНЗ. Київ: Кондор. 2019. 254 с.
11. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2020. 292 с.
12. Загребельна І.Л, Волкова Н.В. Methods of estimation of development capacity of processing enterprises and peculiarities of their application. Інфраструктура ринку. 2020. № 40. С. 149-154.
13. Мороз В.М., Мороз С.А. Ризик-менеджмент: навч. посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 140 с.
14. Рішук Л. І. Управління ризиками: практикум. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2020. 47 с.
15. Шкурूपій О., Дейнека Т., Загребельна І., Дивнич О. Зміни міжнародного бізнес-середовища та інноваційно-інвестиційної поведінки компаній в умовах пандемічної кризи. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 1 С. 102-114. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1996/6565657061>
16. Юрчишин В. Виклики і ризики розгортання кризових процесів в Україні та напрями економічної політики їх запобігання. Київ: Заповіт, 2017. 156 с
17. Robert Jarow. The Economic Foundations of Risk Management. Theory, Practice, and Applications, 2017. 208 p. URL: <https://doi.org/10.1142/10221>
18. Safonov Y., Borshch V., Shulzhenko I., Zahrebelna I, Bolshakova I. Digital Transformation in Developing Economies under the COVID-19 Pandemic. IEEE Engineering Management Review, 2022, p. 1-9, doi: 10.1109/EMR.2022.3195873.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Економічний словник. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf
2. Веб-сторінка Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Веб-сторінка Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.gov.ua>.
4. Веб-сторінка Головного управління державного казначейства України. URL: <http://www.me.gov.ua/kaznach./plsq1/kaza.a.10>
5. Веб-сторінка Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. SO Guide 73 «Risk Management – Vocabulary – Guidelines for use in standards» URL: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=44651
7. ISO / IEC 31010:2009 Risk management – Risk assessment techniques URL: http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=51073
8. ISO / TR 31004:2013 Risk management - Guidance for the implementation of ISO 31000 URL: http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=56610

Реквізити затвердження

Схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, протокол від 03 вересня 2024 року № 1

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Денна форма здобуття освіти

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	виконання вправ на практичних заняттях	виконання завдань зі самоств. роб.		
		підготовка тез доповіді	підготовка та захист презентації	
Тема 1. Питання етимології, онтології та гносеології ризику	10			10
Тема 2. Системний аналіз ризику в економіці	10			10
Тема 3. Методологічні засади та інструментарій кількісної оцінки ризику	10			10
Тема 4. Експертні процедури та методи суб'єктивних оцінок у вимірюванні ризику	10			10
Тема 5. Управління ризиком	10			10
Тема 6. Теоретико-ігровий підхід до моделювання ризику	10			10
Тема 7. Теорія портфеля: альтернативні підходи та показники ступеня ризику	10			10
Тема 8. Ризикологія в прикладних проблемах економіки	10			10
Разом	80	10	10	100

Заочна форма здобуття освіти

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	виконання вправ на практичних заняттях	розв'язування тестів	виконання завдань зі самоств. роб.		
			підготовка тез доповіді	підготовка та захист презентації	
Тема 1. Питання етимології, онтології та гносеології ризику		4	18	10	4
Тема 2. Системний аналіз ризику в економіці		4			4
Тема 3. Методологічні засади та інструментарій кількісної оцінки ризику	10	4			14
Тема 4. Експертні процедури та методи суб'єктивних оцінок у вимірюванні ризику	10	4			14
Тема 5. Управління ризиком	10	4			14
Тема 6. Теоретико-ігровий підхід до моделювання ризику	10	4			14
Тема 7. Теорія портфеля: альтернативні підходи та показники ступеня ризику		4			4
Тема 8. Ризикологія в прикладних проблемах економіки		4			
Разом	40	32	18	10	100

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях впродовж семестру у формі виконання вправ на практичних заняттях, розв'язування тестів, підготовки тез доповіді, підготовки і захисту презентації.

Формою семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти згідно з робочим і навчальним планом є залік.

Шкала та критерії оцінювання виконання вправ на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
9-10	Здобувач вищої освіти повністю та правильно виконав завдання, продемонстрував високий рівень розуміння ризиків, пов'язаних з діяльністю аграрних підприємств, та ефективних методів їх управління. Проведено детальний аналіз операційної та збутової діяльності, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення процесів та зменшення ризиків. Використані методи аналізу є релевантними та дозволяють отримати достовірні результати. Здобувач вищої освіти продемонстрував здатність інтегрувати теоретичні знання з практичними аспектами управління ризиками.
7-8	Завдання виконано в цілому правильно, проте є незначні неточності або неповне обґрунтування рішень. Здобувач демонструє розуміння основних принципів ризикології, проте виявляє недостатню глибину у застосуванні інструментів кількісної оцінки ризиків та розширення спектру аналізованих факторів. Висновки логічні, але потребують уточнення або більш детального обґрунтування.
5-6	Завдання виконано частково, присутні помилки у виборі методів або розрахунках. Відсутній комплексний підхід до аналізу операційної та збутової діяльності що не дозволяє отримати вичерпну картину ризиків. Формулювання висновків є загальними і потребують більшої конкретизації.
3-4	Виконане завдання містить значні помилки, робота не демонструє системного підходу до аналізу ризиків. Здобувач не зміг пов'язати теоретичні знання з практичними аспектами, що призвело до некоректних висновків. Виявлено слабе розуміння ризиків, пов'язаних з впровадженням нової технології.
1-2	Виконано лише незначну частину завдання, відповідь не відповідає вимогам, методи застосовано неправильно або взагалі не використано. Відсутня аргументація та аналіз, завдання не розкриває суті проблеми
0	Завдання не виконано або виконано неправильно, відсутнє розуміння основ дисципліни, немає спроби обґрунтувати рішення

Шкала та критерії оцінювання розв'язування тестів

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	Здобувач вищої освіти правильно відповів на 90 – 100% тестових запитань. Демонструє глибоке розуміння теоретичних основ дисципліни, коректно застосовує знання при виборі відповідей. Відповіді логічно обґрунтовані, узгоджені з принципами і методами дисципліни.
3	Відповіді правильні на 75 – 89%. Виявляє достатнє розуміння матеріалу, однак припускається окремих помилок у виборі відповідей. Деякі формулювання можуть бути неточними, але загальний рівень знань відповідає вимогам
2	Відповіді правильні на 50 – 74%. Є суттєві помилки у виборі варіантів, що свідчить про часткове розуміння матеріалу. Деякі відповіді є випадковими або потребують додаткового пояснення
1	Відповіді правильні лише на 25 – 49%. Демонструє низький рівень засвоєння матеріалу, багато відповідей неправильні або випадкові. Спостерігається поверхневе розуміння основних понять
0	Менше 25% правильних відповідей. Відсутнє розуміння матеріалу, відповіді неправильні або не мають логічного обґрунтування

Шкала та критерії оцінювання підготовки тез доповіді за темою особистого наукового дослідження

Шкала оцінювання, балів (денна/заочна)	Характеристика критерію
9-10 / 9-18	Тези доповіді виконані на актуальну тему, матеріал викладено послідовно, логічно, достатньо ілюстровані та містять табличний матеріал; список використаних джерел 3-4 позицій, відповідає діючому стандарту оформлення бібліографії; здобувач при стендовій доповіді демонструє високий рівень володіння матеріалом.
5-8	Тези доповіді виконані на достатньо актуальну тему, матеріал викладено недостатньо структуровано, ілюстрований та табличний матеріал містять певні неточності; список використаних джерел 2-3 позицій, відповідає діючому стандарту оформлення бібліографії, але містить певні помилки; здобувач при стендовій доповіді демонструє достатній рівень володіння матеріалом.
1-4	тема тез доповіді нерозкрита або ж повністю не розкриває заявлений результат дослідження, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами, здобувач відмовляється від стендової доповіді.

Шкала та критерії оцінювання підготовки презентації за темою особистого наукового дослідження

Шкала оцінювання, балів	Характеристика критерію
9-10	зміст презентації відповідає темі та результату навчання; наявність творчого підходу складання презентації; якісно підготовлена практична розробка, дотримані всі вимоги щодо технічного й естетичного оформлення роботи і орфографічних вимог, наявності електронного (на носієві) матеріалу презентації.
5-8	наявність незначних недоліків у відповідності теми презентації заявленому результату навчання, виконанні презентації та її оформленні.
1-4	наявність суттєвих недоліків або ж повній невідповідності теми презентації результату навчання, вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту презентації.